

was gestaakt) en die in 1525 (ik heb het jaartal nooit vergeten) Jan de Bakker om het geloof hadden verbrand op de Dam te Amsterdam, waartoe zij ook heden nog, zo geloofden wij vast, in staat waren.¹

En met die kinderen Belials werkten Kuyper en Colijn, werkten Lohman en de Geer samen! In 1918 richtte ds. G. H. Kersten, toen een zes-en-dertigjarig predikant van de Gereformeerde Gemeente te Ierseke (hij kwam in '22 in de Kamer), de Staatkundig Gereformeerde Partij op, in 1925 ds. C. A. Lingbeek, een zeven-en-vijftigjarige orthodox-hervormde voorganger, die in datzelfde jaar Kamerlid werd, de Hervormd-Gereformeerde Staatspartij, de eerste meer aan gereformeerde, de tweede meer aan orthodox-hervormde kringen ontsproten, maar één in hun antipapisme, elkaar zelfs daarin opjagend – en daarmee een zekere druk uitoefenend op de Anti-Revolutionaire Partij maar vooral op de Christelijk-Historische Unie.² Als om strijd proclameerden Kersten en Lingbeek zichzelf tot de ware verkondigers van de beginselen der Geuzen. 'Het is uit naam van dat veracht geuzenvolk dat voor een deel is weggesmolten als sneeuw omdat veel van wat er destijds toe behoorde, met list is gevangen en verroomst', dat Lingbeek in 1929 protesteerde tegen de vorming van het zich als 'christelijk' aandienende derde ministerie-Ruys hetwelk door anti-revolutionairen en christelijk-historischen gesteund werd.³ Nog geen anderhalf jaar later betoogde in Delft een spreker van de concurrerende partij van ds. Kersten dat men er beter aan deed, het parlement op te heffen:

't Is al een gruwel dat een roomse voorzitter is van de Tweede Kamer en al de roomsen, wel 30 % van de bevolking, moet weg! 'k Wil ze niet dood maken, neen, dat mag niet! Ze moeten gottscheppers worden! Colijn omreist weer heel Friesland voor de coalitie, dat grote beest! . . . Ook de sociale wetgeving is een groot beest! Op bededagen wordt er zoveel geld gecollecteerd dat we die goddeloze sociale wetten niet nodig hebben.⁴

In die geest werd op bijeenkomsten gesproken, in kerkdiensten gepredikt, in organen geschreven, en de godsdienstige en politieke pressie die er van

¹ Henri Knap: *Vreemdeling, bericht de Spartanen* (1966), p. 28–29. ² De Staatkundig Gereformeerden waren het sterkst in Zeeland en Zuid-Holland. Bij een landelijk percentage van 1,9 behaalden zij in 1937 in Zeeland 8,6% van alle stemmen, in Zuid-Holland-Zuid 6,9%, in Zuid-Holland-Noord 4,1%. De Hervormd Gereformeerden haalden hun hoogste percentages in Noord-Holland-Zuid en Den Haag: in 1937 resp. 5,9 en 2,8% bij een landelijk gemiddelde van 0,6%. ³ Aangehaald door Oud: *Het jongste verleden*, dl. IV, p. 47. ⁴ Verslag in de *Delftse Kerkbode*, 17 jan. 1931, aangehaald bij de Gooyer: *Het beeld der vaad'ren*, p. 238.